

**MODALITĂȚI DIDACTICE DE PREGĂTIRE A ELEVILOR DIN CICLUL PRIMAR
PENTRU ACTIVITATEA TEATRALIZATĂ
TEACHING WAYS FOR PREPARING PRIMARY SCHOOL STUDENTS FOR
THEATER ACTIVITY**

*Lora CIOBANU, conferențiar universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova*

Rezumat: În articolul de față se descriu mai multe modalitățile didactice de pregătire a elevilor din ciclul primar pentru activitatea teatralizată. Ele sunt grupate în două direcții: 1) pregătirea inițială pentru activitatea teatralizată și 2) menținerea interesului constant pentru această activitate. De asemenea, se evidențiază și principiile care au stat la baza elaborării programului experimental.

Cuvinte-cheie: modalități didactice, activitatea teatralizată.

Abstract: This article describes several didactic ways to prepare primary school students for theatrical activity. They are grouped in two directions: 1) the initial preparation for the theatrical activity and 2) the maintenance of the constant interest for this activity. Also, the principles that were the basis for the elaboration of the experimental program are highlighted.

Keywords: didactic modalities, theatrical activity.

În ultimele decenii, pedagogia a abordat o viziune holistică a elevului ca ființă umană, iar expresia dramatică este instrumentul perfect pentru a susține această abordare. Gaetano Oliva a scris despre tendința *educației pentru teatralitate* ca o pedagogie inovatoare având următoarele scopuri:

- să contribuie la bunăstarea psihofizică a fiecărei persoane;
- să ofere tuturor șansa de a-și dezvălui propria diversitate și specificitate;
- să stimuleze competențele și să ajute elevii să conștientizeze actele personale [3].

Teatrul este actul de eliberare a tensiunii emoționale sau *catharsis* [5]. Cu toții avem nevoie de elemente cathartice pentru a ne depăși fluxul emoțiilor. Modul în care suntem mișcați de povestiri imaginare este similar cu nevoia omului de a construi încrederea în sine, pentru a anihila sentimentele de excluziune sau complexe de inferioritate.

Cultura teatrală ca finalitate a jocului de teatru se compune din următoarele:

- Elemente cognitive: noțiuni generale despre arta teatrală;
- Elemente de tehnică a vorbirii;
- Elemente de măiestrie teatrală;
- Elemente de mișcare scenică, ritmică [1].

Rolul educației teatrale în formarea competențelor tinerilor pentru viață în secolul 21 a fost recunoscut pe larg la nivel european. Comisia Europeană a propus o Agendă Europeană pentru Cultură, care a fost aprobată de Consiliul Uniunii Europene în anul 2007. Această Agendă este conștientă de valoarea educației artistice în dezvoltarea creativității. Mai mult decât atât, cadrul strategic al UE pentru cooperare în educație și perfecționare accentuează clar importanța competențelor cheie transversale, incluzând conștientizarea culturală și creativitatea [6].

Practica didactică demonstrează că de calitatea pregătirii verbal-artistice a copiilor depinde în mare măsură felul cum va participa elevul la lecții, activități, cum va intra în contact cu adulții și cu alți copii. Referințe de valoare în care se justifică necesitatea dezvoltării verbal-artistice în școala primară o dovedesc ideile unor reprezentanți de vază ai pedagogiei autohtone:

S. Cemortan [2], L. Ciobanu-Mocanu [4], V. L. Magirescu [8] ș.a. Or, pedagogia modernă, în special cea aplicată, își direcționează atenția spre teatru ca componentă specifică a activității verbal-artistice.

Teatrul pentru copii reprezintă o noutate în peisajul școlii din RM cu toate ca el a devenit de multă vreme ceva obișnuit pentru școala din vestul Europei. Amintim, în acest context, că anul 2009 a fost declarat Anul European al Creativității și Inovației și este o recunoaștere a legăturilor dintre conștientizarea culturală și creativitate. În același timp, Rezoluția Parlamentului European asupra Studiilor Artistice din Uniunea Europeană are în vedere recomandări cheie pentru dezvoltarea educației artistice și cere o mai mare coordonare la nivel european. Publicul cărora li „se adresează” educația artistică este format din copii cu vârste cuprinse între 6-12 ani [6].

În acest context, tot mai multe companii teatrale (din afara școlii) au realizat ca există o cerere din partea părinților pentru acest gen de activitate culturală care nu numai ca îi familiarizează pe elevi cu lumea spectacolului, dar le deschide noi orizonturi, îi ajută sa exploreze lumea și nu în ultimul rând îi învață să relaționeze.

Pedagogul de teatru V.E. Mașek [7] descrie trei tendințe ce caracterizează teatrul pentru copii și tineri, sintetizate pe baza spectacolelor prezentate la festivaluri internaționale de teatru: *Teatrul de obiecte (object theatre)* – cei doi (sau maximum trei) actori ai unei trupe se folosesc cu ingeniozitate de obiecte pentru a spune o poveste cu mai multe personaje, pentru a crea un decor sau a improviza costume, lumini și chiar muzică.

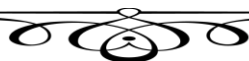
Teatrul povestit (storytelling) – actorii trupei spun povești a căror dilemă este rezolvată cu ajutorul copiilor spectatori, fiecare interpretând multiple personaje, dar asumându-și și rolul de narator pentru a face legătura dintre diferitele secvențe.

Teatrul dramatic, de actori (dramatic theatre), în care accentul este pus pe interpretarea actorilor. Povestea este simplă, dar foarte dramatică, axată pe un anume moment, în general de criză, ce provoacă dezlănțuirea pasiunilor, descătușarea frustrărilor. Aceste spectacole, se adresează elevilor și au ca temă relația copii - părinți (mai ales cea dintre frați, surori).

Dramatizarea ca proces / activitate de bază în teatru urmărește dezvoltarea capacității de exprimare orală și de receptare a mesajului oral, exprimarea clară, corectă, expresivă, respectarea pauzelor gramaticale, logice sau psihologice din textele interpretate, dar și dezvoltarea capacității de exprimare a unor sentimente prin mișcare scenică, mimică și /sau gestică [9].

Priceperea de a dramatiza în baza basmului poate fi formată începând cu vârșat de 6 ani. În vederea priceperii de „a dramatiza”, A.E. Sedniova și I.V. Iustus [13] subliniază că elevii claselor primare trebuie să știe următoarele modalități particulare de lucru:

- să memorizeze și să recite expresiv pe roluri poezii, care conțin dialoguri;
- să reproducă conținutul, utilizând cele mai simple mijloace ale vorbirii expresive;
- să repovestească coerent și expresiv textele învățate (pe fragmente ori în întregime);
- să repartizeze rolurile colegial, ținând cont nu numai de dorința proprie, dar și de posibilitățile vocii fiecăruia;
- să facă unele propuneri referitoare la alegerea și utilizarea decorului;
- să organizeze independent și pe subgrupe jocuri - dramatizări, „spectacole de teatru”, concerte.

Majoritatea specialiștilor converg spre ideea că operele literare populare (cum ar fi de exemplu, basmul) sunt cele mai solicitate pentru dramatizare din mai multe aspecte: ele sunt estetice prin factura lingvistică a lor, sunt ușor de înțeles, faptele personajelor (mai ales a celor pozitive) sunt aproape de percepția copiilor. Totuși, până în prezent, școlile primare din RM sunt private de posibilitatea de a avea la dispoziție un algoritm didactic de organizare a activității teatralizate, în special a celei organizate în afara orelor de lecții [10, 11, 12, 14].

Cu toate premisele teoretice și metodologice care există, constatăm, deci, că se înregistrează probleme în acest domeniu. Unele dintre ele țin de incapacitatea cadrelor didactice de a găsi conținuturi literare valoroase, a utiliza creativ, dar într-o anumită logică (sistem), metodele de dramatizare a operelor literare. În această ordine de idei, susținem că procesul de pregătire pentru activitatea teatralizată prin intermediul cunoașterii copiilor cu literatura artistică în mai multe instituții educaționale din Republica Moldova este ghidat de empirism sau de șablonare și, în acest sens, se cere o schimbare în activitatea respectivă.

Din cele constatate mai sus, problema se conturează pe divergența dintre tendințele actuale de pregătire a elevilor claselor primare pentru activitatea teatralizată și lipsa programelor specializate orientate spre formarea elementelor culturii teatrale la elevi.

Analiza rezultatelor obținute în baza aplicării mai multor instrumente de evaluare (observarea, chestionarul, rezolvarea situațiilor de problemă, dramatizarea unui fragment la dorința elevilor și la solicitarea experimentatorului) pe un eșantion experimental compus din 25 elevi ai clasei a III-a care sunt interesați de teatru ne-au condus spre următoarele concluzii:

- Toți elevii se implică cu interes în diferite tipuri de activități teatralizate, însă doar unii utilizează toate elementele vorbirii expresive: intensitatea, tonul, intonația și elementele ei;
- Elevii nu-și pot asuma diferite roluri, nu au ținută scenică, nu intuiesc ce mijloace non-verbale ar fi potrivite pentru a prezenta caracterul personajului.

Rezultatele obținute vorbesc despre necesitatea elaborării și implementării unui program de pregătire a elevilor claselor primare pentru activitatea teatralizată.

Văzută de noi ca o activitate opțională ce se desfășoară întreg anul școlar sau pe parcursul unui semestru, activitatea teatralizată presupune urmărirea unor etape, a unor obiective care au ca finalitate prezentarea unui program în cadrul unei serbări, știut fiind faptul ca dramaturgia constituie punctul forte în reușita unei activități extracurriculare.

Durata cursului: 10 luni cu câte o ședință (2 ore) pe săptămână.

Finalitățile cursului:

La finalul programului, fiecare elev va obține:

- un rol într-o piesa de teatru care se va juca pe scena școlii;
- ședință foto;
- fiecare participant va primi o diploma (onorifică) de participare!

La elaborarea conținutului cursului am respectat câteva momente esențiale (pe care le-am putea numi și principii de lucru):

- conținutul a inclus elementele consecutive aranjate în mod logic;
- s-a ținut cont de particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor;
- am proiectat metode variate de lucru care au un profund caracter formativ, dar și emoțional-distractiv.

Conținutul cursului:

Arta și tehnica vorbirii – tipuri și exerciții de respirație, dicție, tipuri și exerciții de rostire, corectarea defectelor de vorbire, dezvoltarea calităților vocale, igiena vocii.

Improvizații: ritmico-melodică, muzical-coregrafică, muzical-ritmică - dezvoltarea imaginației și spontaneității înăscute, exerciții de relaționare, dezvoltarea celor cinci simțuri, dezvoltarea spiritului de observație.

Ținuta scenica – dinamică și gest, dezvoltarea expresiei corporale.

Arta actorului – mijloace de expresie, lucru pe text, monolog, poezii, povestiri.

Pentru organizarea orelor opționale de teatru se amenajează o aula – *laborator de teatru* cu toată recuzita necesară: draperii, măști, costume de teatru, oglinzi, paravan pentru spectacol, computer etc.

Laboratorul de teatru este un spațiu privilegiat pentru învățarea comportamentelor sociale și nu doar o școală de „artă dramatică”, care funcționează în principal pe sfera cognitiv-rațională. Laboratorul teatral din școală are un scop educațional uman și este un spațiu în care elevii pot descoperi îndrumări pentru gestionarea relațiilor lor. Laboratorul de teatru pentru elevi se concentrează mai degrabă pe proces decât pe produs. Se pune accent pe modul în care se desfășoară activitățile, punând rezultatul concret al spectacolului final pe locul al doilea. Performanța finală care este prezentată publicului trebuie să fie în mod formal precisă și valoroasă în ceea ce privește standardele estetice luate ca referință, dar mai importantă este eficacitatea educațională a căii parcurse de actorii elevi și de toți cei care au participat.

Laboratorului de teatru le permite elevilor să se miște într-o zonă de confort, fără a se pronunța asupra performanței. Relațiile de tip colegial sunt dezvoltate prin mecanisme de încercare-eroare, care nu sunt recreate în contextul formării tradiționale. Această atmosferă favorizează incluziunea grupului. Un obiectiv fundamental al actorilor este acela de a ajunge la o conștientizare deplină a potențialului și a limitelor lor, pentru a se exprima mai bine și pentru a comunica.

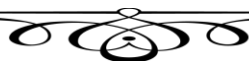
În această călătorie de conștientizare progresivă, primul pas al actorului este reprezentat de experimentarea fiecărui aspect al propriului fizic, de a-și cunoaște propriul corp și potențialul său expresiv. Cunoașterea propriului corp înseamnă perceperea ritmurilor și metodelor de comunicare. Pentru a atinge acest obiectiv, elevii-actori sunt implicați în activități care au ca scop dobândirea corporalității lor în timpul fazei inițiale. Laboratorul de teatru reprezintă un spațiu concret și virtual în care se poate experimenta, dezvolta și analiza tot programul teatral.

Design-ul cursului:

Etapa I: Pregătirea pentru dramatizare

Această etapă include mai multe secvențe.

- a) *Exersarea tehnicii de vorbire* este orientată spre antrenarea emisiei pe parcursul vorbirii. Exemplificăm: „*Suflă păpădia*” (*Obiectivul jocului*: Efectuarea expirației adânci însoțită de o stopare și o expirație explozivă; *Desfășurarea jocului*: Elevii își aleg câte o păpădie și se culcă pe burtă astfel ca păpădia să se afle în fața gurii. La semnalul dat fac o expirație puternică îndreptată asupra florii de păpădie); „*Surpriza*” (*Obiectivul jocului*: Efectuarea expirației adânci însoțită de o stopare și o expirație explozivă. *Desfășurarea jocului*: Pe câteva mese, așezate una lângă alta se aranjează 6 farfurii pline cu fulgi de

hârtie. La fundul vasului se află o surpriză. Printr-o expirație puternică copilul suflă toți fulgii din farfurie și găsește surpriza care rămâne să fie a lui) etc.;

- b) *Exersarea dicției* (exerciții pentru gimnastica obrazilor, gimnastica limbii, gimnastica maxilarelor, gimnastica mușchilor mimico - articulatori; utilizarea frământărilor de limbă);
- c) *Dezvoltarea auzului fonematic* (jocul „Ghici al cui e glasul?”, „Telefonul stricat” etc.);
- d) *Dezvoltarea creativității literar-muzicale* (improvizații ritmico - coregrafice: exerciții de mișcare liberă după ritmul și caracterul muzicii, exerciții de asociere a figurilor de dans cu mișcări plastice, exerciții de realizare a studiilor coregrafice și pantomime pe un fondal muzical pe teme stabilite;
- e) *Formarea ținutei scenice prin dezvoltarea expresiei corporale* prin intermediul a 6 exerciții.

Exercițiul nr. 1. Prezentarea ținutei de joacă

În cadrul acestui exercițiu elevii au pe spațiul de prezentare un comportament adecvat costumației pe care o poartă. Ținuta obligă la atitudine. Modul în care defilează fiecare concurent este adaptat în funcție de modul în care se comportă acesta la activitatea respectivă - joaca. Este, deci, vorba de oglindirea nu numai a temperamentului cât, mai ales, a modului în care este educat să se manifeste elevul. Condiția obligatorie este că defilarea pe spațiul de prezentare să fie veselă, degajată, plină de energie, dezinvolată.

Exercițiul nr. 2. Prezentarea ținutei de gală

La realizarea exercițiului respectiv se acordă atenție modului de prezentare care este recomandabil să fie în acord cu nivelul impus de ținută. Totul trebuie să respire eleganță, verticalitate și distincție. Dar, nu se formează ținuta în sine, ci modul în care elevul se comportă pe spațiul de defilare în acea ținută. În această ordine de idei, le amintim elevilor în permanență că ținuta este întotdeauna un accesoriu al persoanei, nu persoana un accesoriu al ținutei.

Exercițiul nr. 3. Prezentarea ținutei casual

În cadrul acestui exercițiu se urmărește ca micii actori să pună în evidență, să prezinte publicului, ținutele în ritmul și tonul potrivit.

Exercițiul nr. 4. Prezentarea ținutei de carnaval

Ținuta de carnaval impune micului actor o anumită prezentare prin specificul personajului pe care îl întruchipează. Această specificitate este recomandat să fie subliniată în timpul defilării pe spațiul de prezentare. Cu alte cuvinte elevul trebuie să aibă o comportare adecvată ținutei dar și personalității.

Exercițiul nr. 5. Publicitate

În cadrul acestui exercițiu, concurenții devin actorii principali ai unui mini-clip publicitar imaginat de ei înșiși. Durata evoluției scenice în acest exercițiu este de maxim 10 secunde. Ideea este de a transmite un mesaj convingător de consum / cumpărare a unui produs. Pe parcursul derulării exercițiului nu se folosește muzica de fundal pentru a nu distra atenția de la modul în care elevul lucrează. Exercițiul pune accent pe calitățile actricești, și nu de manechin.

Exercițiul nr. 6. Eu sunt actor

În cadrul acestui exercițiu se formează capacitățile elevilor de a transmite stări, emoții prin intermediul imaginii fotografice. Imaginile foto sub forma de book sunt ulterior analizate în grup de elevi și puse la expoziție în Laboratorul de teatru.

Indicații generale valabile tuturor exercițiilor: O atenție deosebită se acordă accesoriilor, în cazul în care se decide accesoriizarea ținutei. Acestea trebuie să ajute micului actor să se pună într-o lumină cât mai favorabilă.

Etapa II: Audiții și / sau vizionări pe tema operei respective. Această etapă are o importanță deosebită având funcții multiple:

- dezvoltare atenției de lungă durată;
- cunoașterea în amănunt a textului;
- surprinderea exactă a momentelor subiectului;
- desprinderea trăsăturilor de caracter ale personajelor.

Etapa III: Stabilirea și distribuirea rolurilor este un moment cheie în care pot fi implicați și elevii, punându-se în valoare și dezvoltând în același timp capacitățile acestora de a fi obiectivi și de a fi selectivi, dramatizarea oferindu-le satisfacții imediate, dar și exemple pozitive de comportament.

Etapa IV: Exercițiile de mișcare scenică, sugerate de muzică sau de versuri, duc la dezvoltarea capacității de exprimarea non-verbală a sentimentelor.

Aceste exerciții însoțite de repetarea rolului până la memorare au alt beneficiu - stimularea memoriei de lungă durată, dar și volumul acesteia (nu de puține ori suntem surprinși să constatăm că micii actori au memorat și rolurile celorlalte personaje). O dată memorate versurile sau textul epic, acești actori se adaptează ușor expresivității și jocului de scenă care se impun.

Etapa V: Alegerea decorului și costumației. Dincolo de bucuria în sine a jocului, dramatizarea presupune și organizarea acelor condiții materiale menite să-i asigure reușita. De aceea, dramatizările includ și preocupări privind decorul și costumația. La confecționarea decorului și a costumației îi putem implica și pe elevi demonstrându-și imaginația, simțul estetic și îndemânarea.

Etapa VI: Arta actorului – exersarea rolurilor

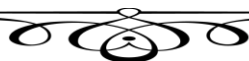
Etapa VII: Dramatizarea propriu – zisă

În final, concluzionăm că modalitățile didactice orientate spre pregătirea elevilor clasei a III-a pentru activitatea teatralizată se centrează pe două direcții:

- pregătirea pentru activitatea teatralizată;
- menținerea interesului constant pentru această activitate.

Programul realizat în cadrul *Laboratorului de teatru* a creat și un mediu propice de dezvoltare *interdisciplinară* a elevilor din moment ce jocurile de teatru dezvoltă gândirea creativă deoarece permit elevilor să-și găsească propriile coduri de comunicare, să se exprime și să se simtă în largul lor în cadrul unui grup cu alți elevi. Prin conștientizarea gândurilor, a corpului, a vocii și a acțiunii și prin acceptarea acțiunii celorlalți din grup, elevii creează situații estetice care duc la reflecție, dialog și dezbateri constructive, prin urmare aceste situații îi ajută mai târziu să vadă situațiile din viață în mod obiectiv. Analiza atitudinilor și modalităților de rezolvare a conflictelor – din diferitele roluri jucate – încurajează setul de valori și principii care îi vor ajuta pe elevi în viața socială.

Jocurile de teatru din cadrul *Laboratorului de teatru* se dovedesc a fi un atu valoros în combaterea abandonului școlar și absenteismului în învățământul primar. La acestea se adaugă dezvoltarea empatiei, incluziunii, interacțiunii – fără teama de a fi judecați de ceilalți elevi.

Referințe bibliografice:

1. BOAL, A. *Jocuri pentru actori și non-actori. Teatrul Oprimaților în practică*. București: Fundația Concept, 2005;
2. CEMORTAN, St. *Dimensiuni psihopedagogice ale socializării copiilor de vârstă timpurie*. Chișinău: Editura Stelpart, 2015. ISBN 978-9975-48-073-4;
3. *Comparative researches and studies in European policies of artistic and intercultural education*. Coord.: Eugenia Maria Pașca. Iași, 2013. ISBN 978-606-547-102-3;
4. CIOBANU-MOCANU, L. Întrebarea, element de bază al comunicării. In: *Studia Universitas*, 2010, nr. 5(35), ISSN 1857-2103;
5. *Dimensiuni ale educației artistice*. Vol 9. Coord.: Eugenia Maria Pașca. Iași: Artes, 2008. ISBN 978-973-8263-19-2;
6. *Educația artistică și culturală în școala europeană*. EACEA P9 Eurydice, 2009. ISBN 978-92-9201-075-1;
7. MAȘEK, V.E. *Aria naivă*. București: Editura Meridiane, 1989;
8. MAGIRESCU, V. L. *Stimularea și dezvoltarea creativității prin activități de dezvoltare a limbajului*. București: Ed. Vladimed - Rovimed, 2010. 64 p. ISBN 978-606-583-082-0;
9. SPOLIN, V. *Improvizație pentru Teatru*. București: U.N.A.T.C. PRESS, 2008;
10. TAGGART, G., WHITBY, K., SHARP, C. *Curriculum și progresul în arte: un studiu internațional*. Raport final (Recenzia internațională a curriculum-ului și proiectul cadrelor de evaluare). Londra: Autoritatea pentru calificări și curriculum, 2004;
11. ГРИГОРЬЕВА, О.А. *Школьная театральная педагогика*. Издательство «Лань», 2015, 256 с.;
12. НИКИТИНА, А.Б. Театр жизни. В: *Сб. Инновационные тенденции интеграции и гуманизации образования*. Материалы Всероссийской конференции «Интеграция как условие гуманитаризации современного образования: Юсовские чтения. М: ФГБНУ, 2015, с. 87-97;
13. СЕДНЁВА, А. Е., ЮСТУС, И. В. Театр в образовании Великобритании. В: *Академический вестник*, 2014, №2, с. 112-115 [online] [citat 24 aprilie 2020]. Disponibil: http://obrazovanie21.narod.ru/Files/2014-2_112-115.pdf;
14. ЦУКАСОВА, Л. В., ВОЛКОВ, Л. А. *Театральная педагогика: Принципы, заповеди, советы*. Изд. стереотип, 2014. 192 с. [online] [citat 25 aprilie 2020]. Disponibil: <http://urss.ru/cgi-bin/db.pl?lang=Ru&blang=ru&page=Book&id=175474>.